

Смислова регуляція діяльності

Робоча програма навчальної дисципліни

(Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	<i>Третій (освітньо-науковий)</i>
Галузь знань	<i>05 Соціальні та поведінкові науки</i>
Спеціальність	<i>053 Психологія</i>
Освітньо-наукова програма	<i>Психологія</i>
Статус дисципліни	<i>Вибіркова</i>
Форма навчання	<i>очна (денна) / дистанційна</i>
Рік підготовки, семестр	<i>2 курс, другий (весняний) семестр</i>
Обсяг дисципліни	<i>5 кред. ЄКТС / 150 годин</i>
Семестровий контроль/ контрольні заходи	<i>Екзамен</i>
Розклад занять	<i>https://schedule.kpi.ua/</i>
Мова викладання	<i>Українська</i>
Інформація про керівника курсу / викладачів	
Розміщення курсу	<i>http://psy.kpi.ua/sylabus_phd/</i>

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Предметом навчальної дисципліни є смисли як психологічні феномени, що виступають мотивуючими, скеровуючими й регулюючими чинниками людської діяльності, спілкування, вищих рівнів людської поведінки. Смислова регуляція передбачає високу міру усвідомленості, цілеспрямованості й логічної структурованості регульованих процесів. Навчальну базу дисципліни «Смислова регуляція діяльності» становлять знання, отриманні при вивченні різноманітних курсів, що спрямовані на розкриття загальних закономірностей і механізмів діяльності, а також формування досвіду рефлексії над різноманітними явищами, належними до психічної реальності, вміння отримувати, вимірювати й науково-обґрунтовано пояснювати емпіричні факти. Міждисциплінарні зв'язки навчальної дисципліни: «Теоретичні і методологічні проблеми психології», «Психологія наукової і технічної творчості», «Психологія соціальних явищ», «Соціальна психологія наукової діяльності», «Психологія життєвого середовища», «Психологія професійної діяльності».

Відповідно до вимог ОНП **метою дисципліни** є формування у аспірантів:

- здатності аналізувати феномени ціннісно-смислової сфери особистості, усвідомлювати відповідальні вибори на своєму життєвому і творчому, професійному шляху;
- здатності активно діяти та взаємодіяти у науковому пошуку та педагогічній діяльності, гнучко реагувати на зміни ситуації, стійко витримувати базові смисли діяльності, критично осмислювати та толерантно ставитись до наукових доробок різних

наукових шкіл та парадигм у психології, дотримуватися принципу методологічного плюралізму;

- здатності усвідомлювати, організовувати та контролювати власну поведінку з метою забезпечення продуктивних стосунків з учасниками спільної діяльності; використовувати прийоми саморегулювання та самоконтролю, розвитку вольових якостей особистості.

Відповідно до вимог освітньо-наукової програми метою дисципліни є формування у аспірантів:

Загальних компетентностей:

- здатність проводити критичний аналіз, оцінку й синтез нових та складних ідей та соціально-психологічних явищ (ЗК 2);
- здатність генерувати нові ідеї (креативність) (ЗК 3).

Фахових компетентностей:

- здатність виокремлювати, систематизувати та прогнозувати актуальні психологічні проблеми, чинники та тенденції функціонування й розвитку особистості, груп і організацій на різних рівнях психологічного дослідження (ФК 1);
- здатність планувати та виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у психології та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках, та забезпечувати якість виконуваних досліджень (ФК 2);
- здатність застосовувати нові технології та інструменти, сучасні цифрові технології, бази даних та інші ресурси, спеціалізоване програмне забезпечення у науковій та викладацькій діяльності (ФК 6);
- здатність до інноваційного переосмислення і застосування методів інших галузей знань для реалізації завдань міждисциплінарних психологічних досліджень (ФК 8);
- здатність самостійно виконувати науково-дослідну діяльність у галузі знань «Соціальні та поведінкові науки» з використанням сучасних теорій, методів та інформаційно-комунікаційних технологій (ФК 15).

Програмні результати навчання:

- планувати і виконувати експериментальні та/або теоретичні дослідження з психології та дотичних міждисциплінарних напрямів із дотриманням норм професійної і академічної етики (ПРН 4);
- застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, статистичні методи аналізу даних, спеціалізовані бази даних та інформаційні системи, розробляти інноваційні дослідницькі методики у сфері психології, перевіряти їх ефективність (ПРН 5);
- критично і системно оцінювати результати власної науково-дослідної роботи і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми, визначати перспективи подальших наукових розвідок (ПРН 6);
- вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, наукові та прикладні проблеми психології державною та іноземною мовами, готувати результати досліджень у вигляді наукових публікацій (ПРН 9);
- розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми, впроваджувати їх, отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість (ПРН 15).

Аспіранти також отримують практичний досвід шляхом ведення процедури експериментального дослідження.

Комунікація з викладачем можлива та заохочуватиметься на навчальних заняттях, а також у межах консультацій з викладачем, які проводяться за графіком, доступним на сайті

кафедри психології і педагогіки. До того ж для більш ефективної комунікації з метою розуміння структури навчальної дисципліни та засвоєння матеріалу використовується електронна пошта, месенджер Telegram.

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Для вивчення дисципліни аспіранту бажано мати навички використання текстового редактора на комп'ютері, навички роботи з електронними базами даних наукових інститутів та бібліотек.

Дисципліна вивчається після опанування дисциплін «Філософські засади наукової діяльності» та «Іноземна мова для наукової діяльності», «Організація науково-інноваційної діяльності», «Теоретичні і методологічні проблеми психології», «Психологія життєвого середовища», «Психологія наукової і технічної творчості», що входять до циклу обов'язкових (нормативних) дисциплін ОНП.

3. Зміст навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин			
	Всього	у тому числі		
		Лекції	Практичні	СР
1	2	3	4	5
Тема 1. Психологія, її місце в системі наук та проблема смислу	6	2	-	4
Тема 2. Проблема смислу в контексті історії Всесвітньої психологічної думки	8	2	2	4
Тема 3. Проблема смислу в розумінні провідних наукових шкіл ХХ ст.	6	-	2	4
Тема 4. Методологія наукового знання та проблема смислу	6	2	-	4
Тема 5. Дивергенція професійної свідомості у психологічному науковому співтоваристві	7	-	-	7
Тема 6. Ціннісно-смилова сфера особистості: основні підходи	8	2	2	4
Тема 7. Діяльнісний підхід до ціннісно-смилової сфери. Особистісний смисл.	6	2	-	4
Тема 8. Діяльнісний підхід до ціннісно-смилової сфери. Смилові структури.	6	-	2	4
Тема 9. Аспекти смислу в сучасній версії діяльнісного підходу	7	-	-	7
Тема 10. Динаміка і трансформація смислових систем і структур	8	2	2	4
Тема 11. Індивідуальні особливості смислової регуляції.	6	-	2	4
Тема 12. Патологія смислової регуляції	8	2	2	4
Тема 13. Міжособистісні форми смислів	6	-	2	4
Тема 14. Ідея діяльнісного опосередкування особистості та колективу	7	-	-	7

Тема 15. Смысл і мотивація організаційної діяльності	6	2	-	4
Тема 16. Ідея суб'єктного опосередкування діяльності та життя	7	-	-	7
Тема 17. Структурний, феноменологічний та онтологічний підходи до смислу	6	-	2	4
Тема 18. Екзистенціальний підхід до ціннісно-смыслової сфери особистості.	6	2	-	4
Екзамен	30	-	-	30
Всього годин	150	18	18	114

4. Навчальні матеріали та ресурси

Для успішного вивчення дисципліни достатньо опрацювати навчальний матеріал, який викладається на лекціях, а також ознайомитись з:

4.1. Базова література

1. Кісь Р. Смысл сенсотворення: впровадження до філософії смислу. Львів, «Афіша», 2013. 400 с.
2. Психологія особистості: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 280 с.
3. Фурман А.А. Психологія смисложиттєвого розвитку особистості: [монографія]. Тернопіль: ТНЕУ, 2017. 508 с. <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/29777/1/furman.pdf>
4. Франкл В. Людина в пошуках справжнього сенсу. Психолог у концтаборі. К.: Книжковий клуб "Клуб сімейного дозвілля". 2020. 160 с.

4.2. Допоміжна література:

1. Ганаба С. Смысл життя як екзистенційна цінність у поглядах Віктора Франкла. *Актуальні проблеми філософії та соціології*, (35), 2022, с. 3-8.
2. Чепелева Н.В. Розуміння та інтерпретація соціокультурного досвіду у контексті постнекласичної методологічної парадигми. *Проблеми сучасної психології / за ред. С.Д. Максименка, Н.Ф. Шевченко, М.Г. Ткалич. Запоріжжя : ЗНУ, 2012. С. 11–16.*
3. Сідак, Л. Феномен життя в контексті саморозвитку особистості. *Актуальні проблеми філософії та соціології*, (19), 2019. С. 108-111.
4. Смуk О.Т. Смысл буття як особистісний феномен. *Науковий вісник ужгородського університету. Серія: «педагогіка. Соціальна робота».* 2016. Випуск 1 (38). С. 262-264.
5. Яцула, Т. Філософські аспекти розуміння смислу життя в підготовці майбутнього педагога. *Актуальні проблеми філософії та соціології*, (27), 2021. С. 65-70.

Навчальний контент

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Лекційні заняття

№ з/п	Назва теми лекції та перелік основних питань <i>(перелік дидактичних засобів, завдання на СР)</i>
1.	<p>Тема 1. Психологія, її місце в системі наук та проблема смислу</p> <p>Визначення психології. Місце психології в системі наук. Внутрішня структура психологічної науки. Осьові науки та спеціальні. Об'єкт і предмет психології. Особливості психічної реальності, аргументи її існування. Історичні форми предмету психології. Особливості розуміння поняття смислу в залежності від обраного предмету психології. Метафізичні або емпіричні витоки смислу. Смысл та досвід. Досвід внутрішній та зовнішній.</p> <p><i>Завдання на самостійну роботу аспірантів:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Обґрунтувати розуміння поняття смислу 2. Проаналізувати взаємозв'язок смислу та досвіду 3. Метафізичні або емпіричні витоки смислу
2.	<p>Тема 2. Проблема смислу в контексті історії Всесвітньої психологічної думки</p> <p>Основні підходи до історико-психологічного дослідження. Вчинкова концепція. Вчинок як логічний та історико-психологічний осередок психології.</p> <p><i>Завдання на самостійну роботу аспірантів:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Обґрунтувати особливе місце проблеми смислу у світовій психології. 2. Розкрити особливості позитивістського і метафізичного підходів до смислу в контексті розуміння історико-психологічного процесу. 3. Аргументувати постання канонічної психології як висновок із історико-психологічної концепції В.А. Роменця.
3.	<p>Тема 4. Методологія наукового знання та проблемасмислу</p> <p>Науковий метод в широкому сенсі слова. Науковий спосіб пізнання, його складові: методологія, методика, методи у вузькому сенсі. Методологія філософська та технічна. Варіативність методології. Провідні методологічні конструкти ХХ ст.: психоаналітичний, діалектичний, структуральний, феноменологічний, екзистенціальний, онтологічний. Загальна методика психологічного дослідження. Класифікація методів. Провідні методи двох мета- традицій сучасної психології: експериментально- та клінічно-орієнтованої.</p> <p><i>Завдання на самостійну роботу аспірантів:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розкрийте сутність наукового методу. 2. Класифікація методів. 3. Проведіть диференційний аналіз понять: методологія, методика, методи.
4.	<p>Тема 6. Ціннісно-смилова сфера особистості: основні підходи</p> <p>Ціннісно-смилова сфера особистості як ієрархія ціннісних орієнтацій. Ціннісно-смилова сфера особистості як сукупність особистісних смислів. Досвід екзистенціального діяння як аналог ціннісно-смилової сфери особистості. Розбіжності у питанні детермінації ціннісно-смилових феноменів.</p> <p><i>Завдання на самостійну роботу аспірантів:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проаналізуйте основні розбіжності у питанні детермінації ціннісно-смилових феноменів. 2. Охарактеризуйте причини ціннісної ієрархії особистості.
5.	<p>Тема 7. Діяльнісний підхід до ціннісно-смилової сфери. Особистісний смисл</p> <p>Методологічні засади діяльнісного підходу. Структура діяльності за О.М.Леонтьєвим. Діалектико-матеріалістичний характер діяльнісного підходу в класичній версії. Особистісний смисл: загальна характеристика поняття.</p>

	<p><i>Завдання на самостійну роботу аспірантів:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Порівняйте способи розуміння ціннісно-сислової сфери особистості у діяльнісному підході О.М. Леонтьєва та суб'єктно-діяльнісному підході С.Л. Рубінштейна. 2. Розкрийте структуру діяльності за О.М. Леонтьєвим. 3. Визначте сутність особистісного смислу.
6.	<p>Тема 10. Динаміка і трансформація смислових систем і структур</p> <p>Внутрішньоособистісна динаміка смислових процесів: смислоутворення, смислоусвідомлення, смислубудова. Філогенез та онтогенез смислової регуляції. Механізми онтогенетичного розвитку смислової сфери.</p> <p><i>Завдання на самостійну роботу аспірантів:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Визначте етапи формування смислових структур особистості. 2. Проаналізуйте механізми розвитку смислової сфери особистості.
7.	<p>Тема 12. Патологія смислової регуляції</p> <p>Смислова регуляція в патологічних процесах: алкоголізм, шизофренія, епілепсія, неврози, психопатії, афазія, стареча інволюція, соматичні хвороби, кризи, ПТСР. Смиловтрата. Порушення смислової регуляції при девіантному розвитку особистості.</p> <p><i>Завдання на самостійну роботу аспірантів:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проаналізуйте вплив патологічних процесів на смислову регуляцію особистості. 2. Визначте ознаки девіантної поведінки.
8.	<p>Тема 15. Смисл і мотивація організаційної діяльності</p> <p>Проблеми організаційного опосередкування мотивації поведінки й діяльності. Полімотивація організаційної діяльності. Сфера утилітарної мотивації. Мотивація трудових відносин. Мотивація та функцій. Мотивація творчої актуалізації. Мотивація досягнень, кар'єри, винагороди. Сфера інституціональної мотивації. Її спрямованість, соціально-психологічні механізми. Сфера мотивації організаційного менталітету. Мотивація приналежності. Мотивація престижу. Організаційна діяльність як мотивоутворювальний фактор у реалізації смислу життя.</p> <p><i>Завдання на самостійну роботу аспірантів:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Охарактеризуйте поняття «мотивація». 2. Визначте види мотивації.
9.	<p>Тема 18. Екзистенціальний підхід до ціннісно-сислової сфери особистості.</p> <p>Досвід екзистенціального діяння як аналог ціннісно-сислової сфери особистості. Рівнева модель ціннісно-сислової сфери особистості. Рівень глибинної універсальності. Рівень первинної колективності. Рівень індивідуальності. Рівень вторинної колективності. Рівень вершинної універсальності. Суб'єктна вісь. Генезис ціннісних феноменів.</p> <p><i>Завдання на самостійну роботу аспірантів:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Охарактеризуйте рівневу модель ціннісно-сислової сфери особистості. 2. Визначте генезис ціннісних феноменів.

Семінарські (практичні) заняття

Основні завдання циклу семінарських (практичних) занять – сформувані у аспірантів:

- уміння застосовувати психологічні знання при реалізації професійних функцій;
- уміння аналізувати особливості ціннісно-сислової сфери особистості;
- досвід виявляти проблеми і суперечності, аналізувати психологічні явища;

- уміння екстраполювати психологічні знання на широке коло процесів дослідницько-інноваційної діяльності.

№ з/п	Назва теми та перелік основних питань
1.	<p>Тема 2. Проблема смислу в контексті історії Всесвітньої психологічної думки</p> <p><i>Питання для обговорення:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Визначте основні підходи до історико-психологічного дослідження. 2. Охарактеризуйте вчинкову концепцію. 3. Проблема смислу (метафізичний підхід) 4. Історико-психологічна концепція В.А. Роменця. <p><i>Завдання на самостійну роботу аспірантів:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Обґрунтувати особливе місце проблеми смислу у світовій психології. 2. Розкрити особливості позитивістського підходу до розуміння смислу
2.	<p>Тема 3. Проблема смислу в розумінні провідних наукових шкіл ХХ ст.</p> <p><i>Питання для обговорення:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Основні підходи до історико-психологічного дослідження. 2. Позитивістський підхід. <ol style="list-style-type: none"> 1. Культурологічний підхід. 2. Вчинкова концепція. 3. Логічна структура вчинку: ситуація, мотивація, дія, післядія. Смысл як феномен післядії. 4. Історико-психологічна структура вчинку. <p><i>Завдання на самостійну роботу аспірантів:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Акцент на ситуацію (міфологічний період, античність, Середньовіччя). А 2. Акцент на мотивацію (Відродження, барокко, Просвітництво). 3. Акцент на дію (сцієнтизм). 4. Акцент на післядію. 5. Канонічна психологія.
3.	<p>Тема 6. Ціннісно-смилова сфера особистості: основні підходи</p> <p><i>Питання для обговорення:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ціннісно-смилова сфера особистості як ієрархія ціннісних орієнтацій. 2. Ціннісно-смилова сфера особистості як сукупність особистісних смислів. 3. Досвід екзистенціального діяння як аналог ціннісно-смилової сфери особистості. <p><i>Завдання на самостійну роботу аспірантів:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проаналізуйте основні розбіжності у питанні детермінації ціннісно-смилових феноменів 2. Проаналізуйте особливості розуміння поняття смислу в залежності від обраного предмету психології.
4.	<p>Тема 8. Діяльнісний підхід до ціннісно-смилової сфери. Смилові структури</p> <p><i>Питання для обговорення:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Охарактеризуйте розвиток поняття особистісного смислу у постлеонтьєвський період. 2. Визначте смилові структури: смилове настановлення, мотив, смилова диспозиція, смиловий конструктор, особистісні цінності і потреби. 3. Охарактеризуйте смысл життя як інтегральна смилова орієнтація. 4. Динамічна смилова система як принцип організації і основна одиниця

	<p>ціннісно-сислової сфери.</p> <p><i>Завдання на самостійну роботу аспірантів:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Охарактеризуйте онтологічний, феноменологічний і діяльнісний плани розуміння смислу. 2. Визначте смисл як інтегративну основу особистості. 3. Визначте смисл як структурний елемент свідомості. 4. Охарактеризуйте онтологічний аспект: смисл у системі життєвих відносин. 5. Визначте шляхи й механізми смислопородження.
5.	<p>Тема 10. Динаміка і трансформація смислових систем і структур</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Охарактеризуйте внутрішньоособистісну динаміку смислових процесів: смислоутворення, смислоусвідомлення, смислобудова 2. Філогенез та онтогенез смислової регуляції. 3. Визначте механізми онтогенетичного розвитку смислової сфери. <p><i>Завдання на самостійну роботу аспірантів:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проаналізуйте дослідження смислу методом «Активної уяви» (ідеографічний шлях) 2. Охарактеризуйте номотетичний та ідеографічний шляхи дослідження особистісних смислів.
6.	<p>Тема 11. Індивідуальні особливості смислової регуляції.</p> <p><i>Питання для обговорення:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Диференціальна психологія смислової регуляції. 2. Індивідуальні особливості. 3. Головні конструкти: телеологічність – каузальність, загальний рівень осмисленості життя, співвідношення ціннісної та потребової регуляції, структурна організація смислових систем, ступінь її усвідомленості, часова локалізація смислових орієнтирів. <p><i>Завдання на самостійну роботу аспірантів:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Диференціальна психологія як галузь психологічної науки. 2. В чому полягає часова локалізація смислових орієнтирів. 3. Телеологія в психології.
7.	<p>Тема 12. Патологія смислової регуляції</p> <p><i>Питання для обговорення:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вплив паталогічних процесів формування та розвиток смислової сфери: <ul style="list-style-type: none"> - алкоголізм, - шизофренія, - епілепсія, - неврози, - психопатії, - афазія, - стареча інволюція, - соматичні хвороби, - кризи, - ПТСР. 2. Порушення смислової регуляції при девіантному розвитку особистості. <p><i>Завдання на самостійну роботу аспірантів:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проаналізуйте вплив паталогічних процесів на смислову регуляцію особистості. 2. Визначте ознаки девіантної поведінки.

2.	<p align="center">Тема 13. Міжособистісні форми смислів</p> <p align="center"><i>Питання для обговорення:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Колективна ментальність та загальні смисли. 2. Аспекти смислової комунікації. 3. Групові смислоутворювальні контексти. 4. Смысл та значення. 5. Смыслова координація. <p><i>Завдання на самостійну роботу аспірантів:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проаналізуйте процес трансформації смислів у спільній діяльності. 2. Спрямована трансляція смислів.
3.	<p align="center">Тема 17. Структурний, феноменологічний та онтологічний підходи до смислу.</p> <p align="center"><i>Питання для обговорення:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проблема смислу в метафізичній психології. 2. Смысл життя та світова безсмыслиця. 3. Явище та смысл за Г.Шпетом. 4. Смысл як ентелехія. 5. Смыслопородження за Ж.Дельозом. 6. Теорія смислу як серія парадоксів. 7. Смысл та нонсенс. <p><i>Завдання на самостійну роботу аспірантів:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Мистецтво лишатися на грані. 2. Логіка різомі. 3. Шизоаналіз.

6. Самостійна робота здобувача вищої освіти

Тема 5. Дивергенція професійної свідомості у психологічному науковому співтоваристві

«Наука» та «практика» як основні генералізовані сфери діяльності психолога. Розбіжність поглядів на простір, час, об'єктивність, вірогідність, та ін. у двох «професійних світах». Філософсько-методологічні корені розбіжностей. Проблема демаркації наукового знання. Справжня науковість та сциєнтистська ідеологія як джерела поділу. Особистісна значущість наукового знання. Методологічний плюралізм. Мультипарадигмальність гуманітарного знання.

Тема 9. Аспекти смислу в сучасній версії діяльнісного підходу

Онтологічний, феноменологічний і діяльнісний плани розуміння смислу. Смысл як інтегративна основа особистості. Смысл як структурний елемент свідомості. Смысл як структурний елемент діяльності. Онтологічний аспект: смысл у системі життєвих відносин. Феноменологічний – смысл у структурі свідомості. Діяльнісний – смысл у структурі діяльності. Шляхи й механізми смислопородження.

Тема 14. Ідея діяльнісного опосередкування особистості та колективу

Системно-структурний підхід до особистості у радянській психології. Особистість як системна якість. Індивід, особистість, індивідуальність, суб'єкт. Вершинний та розширювальний підхід до особистості. Особистість як соціальний індивід, або соціальне у індивіді. Стратометрична концепція у соціальній психології.

Тема 16. Ідея суб'єктного опосередкування діяльності та життя.

Суб'єктно-діяльнісний підхід, його гуманістична спрямованість. Поняття суб'єкту. Суб'єкт діяльності та суб'єкт життя. Суб'єктне опосередкування діяльності, свідомості та

споглядання. Теорія особистості у суб'єктному підході. Діяльність як самодіяльність. Принцип творчої самодіяльності. Відносини людини і світу.

Політика та контроль

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Опрацьовуючи навчальний матеріал кредитного модуля «Смислова регуляція діяльності», аспіранти виконують індивідуальне семестрове завдання шляхом підготовки реферату. Метою написання реферату є підтвердження рівня опанування аспірантами основних положень з обраної тематики, демонстрація знання відповідної літератури, вміння аналізувати матеріал, робити узагальнення та самостійні висновки.

Робота над рефератом передбачає поглиблене вивчення обраної психологічної проблеми, сучасної наукової літератури, а також оволодіння навичками логічного аналізу та узагальнення матеріалу, його системного викладу. Тема реферату обирається аспірантом самостійно впродовж двох тижнів з початку семестру, виходячи із запропонованого переліку. Окрім запропонованих, аспіранти можуть самостійно обирати тему реферату, обов'язково погоджуючи її з викладачем. Орієнтовна тематика рефератів та вимоги до змісту та оформлення містяться у Додатку 1.

Аспіранти подають реферат на кафедру психології та педагогіки за два тижні до екзамену.

Відвідуваність і виконання завдань

Відвідування лекційних занять не оцінюється але є бажаним, оскільки навчальний матеріал викладається в доступній формі та є можливість обговорення дискусійних питань та уточнення незрозумілих моментів. Для здобувачів вищої освіти, які бажають продемонструвати відмінні результати навчання, активна робота на лекційних заняттях просто необхідна. Однак відпрацьовувати пропущені лекції не потрібно.

Активна участь аспіранта на семінарських заняттях є обов'язковою. Рейтинг аспіранта значною мірою формуватиметься за результатами його роботи на семінарських заняттях. Кожне пропущене семінарське заняття (незалежно від причин пропуску) знижує підсумковий рейтинг аспіранта з дисципліни. У разі пропуску семінарського заняття обов'язково повинні бути вивчені теми, а також виконані всі завдання. Контроль знань (розуміння) аспірантом пропущених тем (виконання завдань) відбуватиметься під час спілкування з викладачем за графіком консультацій, доступним на сайті кафедри психології і педагогіки. Аспірант, який виконає відповідні завдання (відповідь на питання) отримуватиме відповідні бали до рейтингу залежно від якості відповідей (виконання завдання).

Аспірант на семінарському занятті може використовувати підготовлені ним письмові нотатки з питань теми заняття (або передбачених завданням), однак висловлювати позицію, читаючи з аркуша паперу не варто.

Форми роботи

Лекції, семінарські заняття. Тематика лекцій висвітлена у робочій програмі (силабусі) дисципліни. Вітаються питання від аспірантів до викладача під час лекції. Допускається і вітається діалог між аспірантами і викладачем на лекції. На практичних заняттях аспіранти фокусують свою увагу на аналізі соціально-психологічних явищ у суспільстві та оволодівають активними прийомами управління дискусією.

Академічна доброчесність

Основні види академічної відповідальності встановлені Законом України «Про освіту». Згідно із частиною 6 статті 42 до основних видів академічної відповідальності здобувачів освіти належать: повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо); повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; відрахування із закладу освіти; позбавлення академічної стипендії; позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати за навчання.

Політику, стандарти і процедури дотримання академічної доброчесності містять такі регламентуючі документи КПІ ім. Ігоря Сікорського, оприлюднені на сайті Університету: Кодекс честі КПІ ім. Ігоря Сікорського <https://kpi.ua/files/honorcode.pdf>, Положення про систему запобігання академічному плагіату https://osvita.kpi.ua/sites/default/files/downloads/Pologen_pro_plagiat.pdf, а також нормативно-правові документи, офіційні рекомендації, накази та розпорядження, соціологічні дослідження КПІ ім. Ігоря Сікорського, методичні матеріали, освітні курси <https://kpi.ua/academic-integrity>

Серед технологічних рішень у рамках протидії порушенням академічної доброчесності в рамках вивчення курсу «Смислова регуляція діяльності» можна відзначити: перевірку підготовленого реферату на плагіат. Перевірка здійснюється в Системі виявлення збігів/ідентичності/схожості тексту від [компанії Юнічек](#). У разі виявлення академічного плагіату у роботах працівників та здобувачів вищої освіти Університету автори несуть відповідальність відповідно до чинного законодавства, у тому числі, передбачених [Законом України про освіту](#).

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки аспірантів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>, а також у Положенні про комісію з питань етики та академічної чесності НТУУ «КПІ» https://data.kpi.ua/sites/default/files/files/2015_1-140a1.pdf

Вирішення конфліктних ситуацій

Процедури запобігання та врегулювання конфлікту інтересів регулюються Положенням про вирішення конфліктних ситуацій в КПІ ім. Ігоря Сікорського https://osvita.kpi.ua/2020_7-170.

У випадку не згоди аспіранта з оцінкою за результатами контрольного заходу, він має право подати апеляцію у день оголошення результатів відповідного контролю на ім'я декана факультету/директора інституту за процедурою визначеною Положенням про апеляції в КПІ в КПІ ім. Ігоря Сікорського <https://osvita.kpi.ua/node/182>.

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

Поточний контроль: опитування за темою заняття, реферат.

Календарний контроль: проводиться двічі на семестр як моніторинг поточного стану виконання вимог силябусу.

Семестровий контроль: екзамен.

Оцінювання та контрольні заходи

Рейтинг аспіранта з дисципліни складається з балів, що отримуються за:

- 1) підготовка доповіді та виступ на семінарських заняттях, групове обговорення питань семінарських занять;
- 2) виконання реферату (індивідуального завдання);
- 3) екзаменаційна контрольна робота.

1. Робота на семінарських заняттях (максимальна кількість балів – 27 балів (максимальна кількість балів на 1 занятті – 3):

активна участь у проведенні заняття; надання повної і аргументованої, логічно викладеної доповіді, відповіді, висловлення власної позиції з дискусійних питань або повністю правильне вирішення завдань з відповідним обґрунтуванням, у поєднанні зі слухними доповненнями відповідей інших аспірантів у процесі дискусії	3
активна участь у проведенні заняття; надання правильних відповідей або правильне вирішення завдань з незначними неточностями, порушеннями логіки викладення відповіді чи обґрунтування при вирішенні задачі	2
надання відповідей з чисельними значними похибками або вирішення задачі з грубими помилками, вирішення задачі без обґрунтування	0

Аспірант отримує найвищий рейтинг, якщо він бере активну участь у проведених семінарських (практичних) заняттях, переважно надає повні та аргументовані відповіді, логічно їх викладає, висловлює власну позицію з дискусійних питань. Пропущені заняття, неточності, неповнота, помилки у відповідях спричиняють зниження рейтингу аспіранта.

Викладач оцінює роботу аспіранта на кожному семінарському занятті і виставляє оцінки в кампусі, в рубриці «Поточний контроль» після проведення семінарського заняття.

2. Виконання індивідуального завдання (реферату) (максимальна кількість балів складає 23):

тема реферату актуальна, план та зміст реферату системно розкривають обрану тему, є аналітичні висновки аспіранта, при підготовці реферату використано достатня кількість нормативних та наукових джерел	19-23
тема реферату актуальна, план та зміст реферату системно розкривають обрану тему, при підготовці реферату використано достатня кількість нормативних та наукових джерел але немає аналітичних висновків аспіранта	13-18
тема реферату актуальна, але план та зміст реферату не достатньо розкривають обрану тему, немає аналітичних висновків аспіранта, при підготовці реферату використано достатня кількість нормативних та наукових джерел	7-12
тема реферату актуальна, але план та зміст реферату не розкривають обрану тему, немає аналітичних висновків аспіранта, при підготовці реферату використано недостатня кількість нормативних та наукових джерел	1-6
реферат не зараховано (не виконано)	0

3. Екзамен

Необхідною умовою допуску до екзамену є рейтинг не менше 25 балів.

Екзамен проводиться в письмовій формі.

Час екзаменаційної контрольної роботи – 90 хвилин.

За виконання екзаменаційної контрольної роботи максимально можна отримати 50 балів.

Екзаменаційний білет містить 2 завдання (по 25 балів кожне) за тематичними розділами дисципліни:

повна, чітка, викладена в логічній послідовності відповідь на питання, що свідчить про глибоке розуміння суті питання, ознайомлення аспіранта не лише з матеріалом лекцій, але й з підручником та додатковою літературою; висловлення аспірантом власної позиції щодо дискусійних проблем, якщо такі порушуються у питанні	25-22
відповідь на поставлене питання, але неповна або не достатньо чітка, що свідчить про правильне розуміння суті питання, ознайомлення аспіранта з матеріалом лекцій та підручника; певні неточності у відповіді	21-18
достатньо поверхова відповідь на поставлене питання; неправильне розуміння суті питання; суттєві помилки у відповіді	17-15
неправильна відповідь на поставлене питання, що свідчить про незнання відповідного навчального матеріалу; відсутність відповіді	0

У підсумку рейтингові бали, отримані за роботу на семінарських (практичних) заняттях, виконання реферату та складання екзамену, підсумовуються та переводяться до оцінки за університетською шкалою відповідно до таблиці:

<i>Кількість балів</i>	<i>Оцінка</i>
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

8. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Рекомендації аспірантам

Вивчення курсу «Смислова регуляція діяльності» передбачає засвоєння аспірантами системи психологічних знань, основних понять за темами, ознайомлення з навчально-методичними матеріалами. За кожною темою наводяться посилання на список основної та додаткової літератури, що не виключає можливості аспірантів самостійно по узгодженню з викладачем розширити цей список. Така робота із підбору релевантних наукових джерел може виявитись особливо корисною при підготовці аспіранта до екзамену.

Головною метою лекцій є мотивація і організація роботи аспірантів з навчальним контентом у міжсесійний період. Лекції проводяться з використанням мультимедійних презентацій. Проведення семінарських занять є практико-орієнтованим. Головними завданнями семінарських занять є розвиток у аспірантів умінь працювати з науковою на навчальною літературою з психології, готувати доповіді, формулювати та відстоювати власну позицію, брати активну участь у тематичній дискусії.

За відсутності індивідуальних завдань для організації самостійної роботи аспірантів із науково-навчальною літературою аспірантам пропонується: конспектування окремих тем, які виносяться на самопрацювання написання тез та створення презентацій.

Позааудиторні заняття

Можлива участь аспірантів у неформальних гуртках, зокрема у відкритій групі PhD-інкубатор <https://www.facebook.com/groups/2735550373369832/>

Дистанційне навчання

Можливе синхронне дистанційне навчання з використанням платформ для відео-конференцій та освітньої платформи для дистанційного навчання в університеті.

Інклюзивне навчання

Допускається

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):**Складено**

докт. психол. н., доцентом кафедри психології та педагогіки Бреусенко-Кузнецовим Олександром Анатолійовичем

канд. психол. н., доцентом кафедри психології та педагогіки Москаленко Ольгою Володимирівною

Ухвалено кафедрою психології та педагогіки (протокол №12 від 18.05.2022 р.).

Погоджено методичною комісією факультету соціології та права (протокол № 1 від 31.08.2022 р.).

Орієнтовна тематика для рефератів

1. Смысловий аспект психічної реальності.
2. Розвиток поняття особистісного смислу у постлеонт'євський період. Смыслові структури.
3. смыслове настановлення, мотив, смыслова диспозиція, смысловий конструкт, особистісні цінності і потреби.
4. Смысл життя як інтегральна смыслова орієнтація.
5. Динамічна смыслова система як принцип організації і основна одиниця ціннісно-смыислової сфери.
6. Смысл та досвід. Досвід внутрішній та зовнішній.
7. Вчинок як логічний та історико-психологічний осередок психології.
8. Логічна структура вчинку: ситуація, мотивація, дія, післядія. Смысл як феномен післядії.
9. Історико-психологічна структура вчинку.
10. Диференціальна психологія смыслової регуляції.
11. Онтологічний, феноменологічний і діяльнісний плани розуміння смислу.
12. Смысл як інтегративна основа особистості.
13. Смысл як структурний елемент свідомості.
14. Смысл як структурний елемент діяльності.
15. Системно-структурний підхід до особистості у радянській психології. Особистість як системна якість.
16. Індивід, особистість, індивідуальність, суб'єкт.
17. Вершинний та розширювальний підхід до особистості. Особистість як соціальний індивід, або соціальне у індивіді.
18. Стратометрична концепція у соціальній психології.
19. Порушення смыслової регуляції при девіантному розвитку особистості.
20. Колективна ментальність та загальні смисли. Аспекти смыслової комунікації.
21. Групові смыслоутворювальні контексти. Смысл та значення.
22. Смыслова координація. Трансформація смислів у спільній діяльності.
23. Проблеми організаційного опосередкування мотивації поведінки й діяльності.
24. Організаційна діяльність як мотивоутворювальний фактор у реалізації смислу життя.
25. Суб'єктно-діяльнісний підхід, його гуманістична спрямованість.
26. Поняття суб'єкту. Суб'єкт діяльності та суб'єкт життя.
27. Суб'єктне опосередкування діяльності, свідомості та споглядання.
28. Теорія особистості у суб'єктному підході. Діяльність як самодіяльність.
29. Принцип творчої самодіяльності. Відносини людини і світу.
30. Проблема смислу в метафізичній психології.
31. Явище та смисл за Г. Шпетом. Смысл як ентелехія.
32. Смыслопородження за Ж.Дельозом. Теорія смислу як серія парадоксів.
33. Досвід екзистенціального діяння як аналог ціннісно-смыислової сфери особистості.
34. Рівнева модель ціннісно-смыислової сфери особистості.
35. Генезис ціннісних феноменів.

Структура реферату

Стиль викладення матеріалу має бути науково-діловим.

Матеріал розподіляється рівномірно у відповідності до плану реферату:

- вступ (мають бути обґрунтовані актуальність та практичне значення обраної теми реферату, визначені мета та завдання роботи);
- основна частина (розкривається тема реферату шляхом висвітлення основних питань. При цьому необхідно зосередити увагу на аналізі поставлених питань в літературі з висновками щодо їх теоретичної та практичної значущості);
- висновки (необхідно сформулювати:
 - а) науково-теоретичні та практичні підсумки проведеного аналізу за проблематикою реферату;
 - б) теоретичні та практичні рекомендації, що випливають з проведеного аналізу. Вони мають логічно пов'язуватися із змістом викладеного матеріалу);
- список літератури (містить використані джерела та публікації).

Вимоги до написання реферату

Обсяг реферату має складати – 1 друкований аркуш (24 сторінки). До загального обсягу роботи не входять додатки, глосарій, список використаних джерел, таблиці та рисунки, які повністю займають площу сторінки. Але всі сторінки зазначених елементів підлягають суцільній нумерації. У тексті обов'язково повинні бути посилання на літературу та інші джерела, що використовувалися при підготовці реферату.

Текст реферативної роботи викладається державною мовою на стандартних аркушах формату А-4 (210 x 297).

Робота друкується шрифтом Times New Roman, 14 кеглем; вирівнювання – «За шириною»; міжрядковий інтервал «Полуторний» (1,5 Lines); абзацний відступ – п'ять знаків (1,25 см); верхнє і нижнє поле – 2 см., ліве – 3 см, праве – 1 см. Абзацний відступ має бути однаковим у всьому тексті і дорівнювати п'яти знакам (1,25 см).

Розділи та підрозділи мають містити заголовки, які належить точно відтворювати у змісті. Заголовки розділів, зазвичай, розміщують посередині рядка. Назви розділів друкують великими літерами без розділових знаків у кінці, без підкреслень. Заголовки розділів слід починати з належного відступу.

Нумерація сторінок має бути наскрізною. Порядковий номер сторінки позначають арабською цифрою і проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки чи рисок. Титульний аркуш включається до загальної нумерації сторінок письмової роботи, але номер сторінки на титульному аркуші, зазвичай, не проставляють. Розділи слід нумерувати також арабськими цифрами.

При використанні літературних джерел в тексті письмової роботи можуть бути два варіанти посилань на них. Перший – це посторінкові посилання (виноски): коли на сторінці цитується джерело, то внизу цієї сторінки під основним текстом наводиться бібліографічний опис літературного джерела і вказується сторінка. Другий – коли в разі посилання на літературне джерело у квадратних дужках вказується його порядковий номер у списку літератури та конкретна сторінка, наводиться цитата, точні цифри, дані.

Ілюстративний матеріал – малюнки, графіки, схеми тощо слід розміщувати безпосередньо після першого посилання на нього в тексті. Якщо графік, схема, таблиця не поміщається на сторінці, де є посилання, їх подають на наступній сторінці. На кожний ілюстративний матеріал мають бути посилання в тексті.

Максимальна кількість балів за реферат складає 23 бали.

Кожний реферат оцінюється, виходячи з аналізу сукупності таких критеріїв:

1. Актуальність теми.
2. План та зміст реферату має системно розкривати обрану тему.
3. Особистий внесок оцінюється із наявності власних аналітичних висновків.

4. Використані джерела, тобто наявність достатньої кількості сучасних нормативних і наукових джерел.

Орієнтовний перелік питань до екзаменаційної роботи

1. Розкрити смисловий аспект психічної реальності.
2. Розкрити зв'язки між поняттями смисл та досвід.
3. Порівняти досвід внутрішній та зовнішній.
4. Охарактеризувати вчинок як логічний та історико-психологічний осередок психології.
5. Охарактеризувати логічну структура вчинку: ситуація, мотивація, дія, післядія.
6. Розкрити розуміння смислу як феномену післядії у вчинковому підході.
7. Розкрити історико-психологічну структуру вчинку.
8. Охарактеризувати диференціальну психологія смислової регуляції як наукову галузь.
9. Розкрити онтологічний, феноменологічний і діяльнісний плани розуміння смислу.
10. Охарактеризувати розвиток поняття особистісного смислу у постлеонтьєвський період.
11. Охарактеризувати поняття «смислові структури».
12. Охарактеризувати е смислове настановлення, мотив, смислову диспозицію.
13. Охарактеризувати смисловий конструкт, особистісні цінності і потреби.
14. Розкрити розуміння смислу життя як інтегральної смислової орієнтації.
15. Обґрунтуйте застосування принципу динамічної смислової системи як принципу організації і основної одиниці ціннісно-смислової сфери.
16. Охарактеризувати смисл як інтегративна основа особистості.
17. Охарактеризувати смисл як структурний елемент свідомості.
18. Охарактеризувати смисл як структурний елемент діяльності.
19. Охарактеризувати системно-структурний підхід до особистості у радянській психології.
20. Проаналізувати розуміння особистості як системної якості.
21. Порівняти поняття індивід, особистість, індивідуальність, суб'єкт.
22. Порівняти вершинний та розширювальний підхід до особистості.
23. Порівняти підходи до особистості: особистість як соціальний індивід, або соціальне у індивіді.
24. Розкрити сутність стратометричної концепції у соціальній психології.
25. Охарактеризувати порушення смислової регуляції при девіантному розвитку особистості.
26. Розкрити смисл понять «колективна ментальність» та «загальні смисли».
27. Розкрити аспекти смислової комунікації.
28. Охарактеризувати групові смислоутворювальні контексти.
29. Порівняти поняття: смисл та значення.
30. Розкрити сутність смислової координації.
31. Охарактеризувати трансформацію смислів у спільній діяльності.
32. Розкрити проблеми організаційного опосередкування мотивації поведінки й діяльності.
33. Охарактеризувати організаційну діяльність як мотивоутворювальний фактор у реалізації смислу життя.
34. Охарактеризувати суб'єктно-діяльнісний підхід, його гуманістичну спрямованість.
35. Охарактеризувати поняття суб'єкту діяльності та суб'єкту життя.
36. Обґрунтуйте суб'єктне опосередкування діяльності, свідомості та споглядання.
37. Розкрити основні ідеї теорії особистості у суб'єктному підході.
38. Обґрунтуйте погляд на діяльність як на самодіяльність.
39. Охарактеризувати генезис ціннісних феноменів.

40. Охарактеризувати принцип творчої самодіяльності.
41. Охарактеризувати проблему смислу в метафізичній психології.
42. Розкрити співвідношення смислу життя та світової безсмислиці за Є.М.Трубецьким.
43. Розкрити фазові ідеї твору «Явище та смисл» Г. Шпета.
44. Охарактеризувати сутність смислопородження за Ж. Дельозом.
45. Охарактеризувати досвід екзистенціального діяння як аналог ціннісно-смиислової сфери особистості.
46. Розкрити сутність рівневої моделі ціннісно-смиислової сфери особистості.